

Novoletni pogovor z deželnim tajnikom Ssk Ivom Jevnikarjem

»Bistveno je, da nismo atomizirana brezimna množica«

Izteklo se je leto 1990, o katerem lahko trdimo, da je bilo za staro celino prav tako zgodovinsko kot leto 1989, ko smo doživeli v vzhodnoevropskih državah zlom komunističnih režimov in sta med ljudstvom nezadržno udarili na dan želja in zahteva po svobodi. Leto 1990 je bilo zato zgodovinsko, ker so se na razvalinah starega sistema začeli postavljati temelji novega političnega, družbenega in gospodarskega reda po liberalnodemokratskem vzoru.

Pomemben mejnik je leto 1990 bilo tudi v zgodovini slovenskega naroda. V Sloveniji so bile prve svobodne volitve po drugi svetovni vojni z nastopom kandidatnih list različnih političnih strank in gibanj. Republika Slovenija je sicer ohranila staro državno strukturo s tremi zbori v skupščini, kar nikakor ne ustreza klasičnemu modelu parlamentarne demokracije, vendar je kljub temu treba priznati, da so Slovenci v matici naredili odločilen korak na poti v demokracijo. Tik pred božičem pa je bil plebiscit, na katerem se je ljudstvo množično izreklo za samostojno državo.

Slovenska skupnost, ki ji je parlamentarna demokracija pomenila in ji pomeni enega temeljnih postulatov, je od blizu spremljala razvoj dogodkov v matični Sloveniji. Njenega deželnega tajnika Iva Jevnikarja vprašamo, kako se je stranka Slovencev v Italiji posredno, a kljub temu konkretno vključila v tok dogodkov v matici.

Držali smo se načela, da je naša manjšina v Italiji del slovenskega naroda. Živimo v drugi državi, v drugačnih razmerah in s posebnimi problemi, vendar to ne more pomeniti, da se ne zanimamo za to, kar se dogaja z glavnino slovenskega naroda v republiki Sloveniji. Nikakor nečemo biti odtujeni od slovenske stvarnosti, čeprav vemo, da je prva naloga Slovenske skupnosti, da se bori za naše narodnostne pravice v Italiji in za splošne interese naših ljudi, ki ji zaupajo svoj glas. A ravno tu je spet neposreden »interes« Ssk: čim bolj urejene, svobodne, demokratične, uspešne in ugledne bodo razmere v matici, toliko več samozavesti bo tudi pri nas, toliko večja bo tudi pogajalna moč matičnih oblasti.

Mislil, da smo svoj prispevek — pa čeprav v simbolični meri — prizadevanjem za demokracijo v Sloveniji nudili že s tem, da smo vsa povojna leta izpričevali samostojno, dostojanstveno, demokratično in pluralistično politično izbiro.

Ko so nastopile takrat še oporečniške, opozicijske politične zveze v Sloveniji, smo navezali z njimi stike, kolikor so ga tudi same želele. Javno smo podprli pobude v smeri parlamentarne demokracije, suverenosti, svobode, enakopravnosti, pa naj so jih dale nove sile ali pa nekateri predstavniki takratnih oblasti. Skušali smo vplivati na javno mnenje pri nas, vzbujati duha

povezanosti, solidarnosti. Posredovali smo več stikov tudi s tukajšnjimi oblastmi, predstavniki političnih sil in sredstvi množičnega obveščanja. Med samo volilno kampanjo v Sloveniji je več naših predstavnikov sodelovalo pri volilnih pobudah Demosa. Tudi ob nedavnem plebiscitu o slovenski samostojnosti in neodvisnosti je Ssk dala pobudo za enotno zborovanje. Pri tem smo vedno poudarjali, da je treba med Slovenci ustvariti nov občutek povezanosti, enakopravnosti, zaupanja.

Si morda v tistih razburljivih aprilskih dneh, ko si je Slovenija utirala pot v demokracijo, opazil kako zadrego pri slovenskih množicah v zamejstvu (na Tržaškem predstavljajo večino), ki jim je boljše življenje še vedno nekaj idealnega?

Za »množice« je težko reči, ker se pravzaprav naši ljudje ne izražajo sproščeno in so bili do-

slej pod precejšnjo »kontrolno« tistih, ki razpolagajo z gospodarsko močjo, z dnevnim tiskom, z bogato organizacijo, pa še z miličniki na meji in številnimi »vohljači«. Gotovo je, da so na primer mladi sproščeno pokazali, da so za prelom s preteklostjo, pa tudi mnogi starejši so krepko povedali, kako gledajo na stvari, ko jim je bilo to omogočeno. Da je solidarnost s Slovenijo zelo velika, so med drugim dokazale številne nabirke za žrtve poplav.

Velika zadrega se je pokazala pri tistih, ki so bili neposredno vezani na stari režim. Opazili smo počasno prilagajanje na novosti, zaostajanje tudi za procesi na levi v matici. Večkrat se je pokazala tudi vezanost na nekatere poglede italijanskih strankarskih vodstev. Veliko pa je bilo seveda odvisno od osebnih pogledov posameznikov, tako da bi težko posploševal.

Meniš, da se bo pri teh množicah v tem pogledu kaj spremenilo in da bodo nanje vplivala tudi korenito nova stališča slovenskih prenoviteljev, bivših komunistov, ali pa je proces tako imenovanega »vključevanja v italijansko državno stvarnost« že dosegel takšno stopnjo, da je za te množice odločilna le KPI?

Gre za dolgoročen proces. Marsikdo je živel od mitov naprednega komunizma, samoupravljanja, pravične in močne Jugoslavije. Kdor živi v manjšinski ogroženosti, je za to še bolj dovzeten, zato pa je toliko hujša odgovornost tistih, ki so

dalje na 2. strani ■

Nedelja, 23. decembra 1990. Cankarjev dom v Ljubljani. Delegacija Slovenske skupnosti iz Furlanije Julijske krajine skupno s predsednikom slovenske vlade poslušajo vest, da se je naše ljudstvo množično izreklo za suvereno in samostojno Slovenijo. Z leve proti desni: deželni poslanec Brezigar, tajnik sekcije v Steverjanu Humar, deželni tajnik Jevnikar in predsednik Peterle

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledar; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Hamlet, kraljevič danski« (Charles in Mary Lamb - Boris Kobal); 11.00 Za smeh in dobro voľo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami: Igor Tuta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 14. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Otroški knjižni sejem«; 16.00 Flavtist Giorgio Marcossi, klarinetist Lino Urdan, fagotist Vojko Cesar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.40 Mladi val (Kinotto); 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 15. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Zenska v ospredju; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Flavtist Giorgio Marcossi, klarinetist Lino Urdan, fagotist Vojko Cesar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 16. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 9.15 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Pianistka Dubravka Tomšič; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom; 17.30 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 17. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spomini Henrika Tume; 9.30 Misleci sodobnega časa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Ženski zbor Arfa iz Sofije; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 18. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Barvni utrinek«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Mladi operni pevci na lanskem mednarodnem tekmovanju Maria Callas v Benetkah; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 19. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Zagrebški kvartet; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.00 Revija in Kanalska dolina; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 14.50 »Mladi pevci«; 16.00 Pianistka Klavdija Sedmak; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Luigi Pirandello - Jože Rode: »Granellova hiša«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Bistveno je, da nismo atomizirana...

■ nadaljevanje iz 1. strani

te mite vzdrževali, napadali alternativne glasove in tako prispevali k temu, da je marsikdo v teh mesecih doživel tudi hude pretrese. Potrebujemo kritičnih informacij, priložnosti za soočanje z resnico, kar naj nam bo v spodbudo tudi za premagovanje otopelosti v zamejstvu. Pred nami pa je tudi naloga, da v zamejstvu ustvarimo resnično enakopravnost vseh komponent, da postanejo skupne ustanove in organizacije res skupne, brez zapostavljanj in privilegijev.

Vključevanje v italijansko državno in politično stvarnost je že obrodilo nekatere zelo grenke sadove. Mislim na tisto vključevanje, ki pomeni že miselno asimilacijo, ne na normalno sožitje in aktivnost v tukajšnji skupni družbi. Na nekaterih razgovorih o plebiscitu v Sloveniji sem iskreno doživel razočaranja.

Ali Ssk razmišlja o posledicah, ki jih bo novo stanje v matici na daljši rok gotovo povzročilo med Slovenci v Italiji? Pripravlja morda ustrezne ukrepe?

V izjavi, ki jo je izdala Ssk po plebiscitu v Sloveniji, smo izrazili upanje, da bo z njim dobila naša narodnostna skupnost injekcijo samozavesti in življenjske volje. To, da so odpadle nekatere ideološke zapreke, da ni več razlik v gospodarskem in političnem sistemu, bi moralo pripomoči k večji vsestranski povezanosti, a tudi k večjemu zaupanju med Slovenci in Italijani. To bi moralo tudi sprostiti ustvarjalnost pri delu manjšine, s katerim doslej niso ravnali enakopravno. Ostaja pa še vedno bistvena hipoteka: ogroženost našega obstoja spričo pomanjkanja zaščitnih določil in asimilacije. V novih razmerah pa bo potrebna tudi večja kvaliteta in angažiranost.

Podobno kot pri drugih narodnih manjšinah bo tudi pri nas politična enotnost Slovencev navzven gotovo še dolgo edina oblika organiziranosti, ki nudi trdno jamstvo, da bodo Slovenci sodelovali pri določevanju splošnih smernic političnega, družbenega in gospodarskega razvoja. Ta enotnost prihaja do stvarnega izraza le v Slovenski skupnosti. Se Ti zdi, da zahteva to v sedanjem trenutku in glede na vrtooglave spremembe zlasti v matici, a tudi pri nas, ponovno korenito preučitev »pravil igre«?

Še prej kot enotnost se mi zdi potrebno samostojno nastopanje. Vsi ne soglašajo s Ssk, da mora to veljati tudi na strankarsko-političnem področju, vendar je bistveno, da želimo biti subjekt, da sami razmišljamo in odločamo o svojih perspektivah, da imamo jasno identiteto in nismo »atomizirana brezimna množica«. Jasno pa je, da v politiki odloča zlasti moč in da bi morali zato združevati sile, če hočemo sooblikovati družbo. Res bi bilo treba korenito preučiti »pravila igre«. To velja za življenje znotraj Slovenske skupnosti, saj bi se legal, ko bi rekel, da je vse v najlepšem redu, a to velja tudi za vso manjšinsko skupnost. Treba se je zamisliti in v teh prelomnih časih opraviti malo obračuna, kam nas je pripeljala dosedanja politika vključevanja v vsedržavne stranke in pretežnega »stavljanja« na »karto« komunistične partije.

Kako Ssk spremlja dogodke v zvezi z globalno zaščito? V kakšne smeri so šla njena prizadevanja?

Ko bo izšla ta številka Novega lista, bo ravno mimo drugi del avdicij pred ožjim odborom senatne ustavne komisije, ki se jih bo udeležila

tudi Ssk. Sproti smo poročali javnosti, kako spremljamo vse, kar je v zvezi z zaščitnim zakonom, z veliko pozornostjo. To nas ne sme odvracati od »vsakodnevnih« problemov, ki jih ni malo (razlašcanja, napadi na že dosežene jezikovne pravice, odnos do kraškega teritorija itd.), vendar ostaja prizadevanje za pravičen zaščitni zakon med temeljnimi, rekel bi statutarnimi postavkami našega dela. Pripravili smo celo vrsto popravkov k vladnemu osnutku in njihove utemeljitve. Z našimi pogledi smo seznanili slovensko in italijansko javno mnenje, deželno večino, visoke predstavnike oblasti v Rimu, Ljubljani in Beogradu. Stalno smo v zvezi s senatorji narodnih manjšin, zlasti z Valdostancem Dujanyjem, ki je prvi podpisnik zaščitnega osnutka, ki ga je pripravila Ssk. V stiku smo seveda tudi s slovenskim senatorjem KPI Spetičem in ostalimi slovenskimi komponentami, saj smo pred časom sestavili skupen dokument za avdicije.

Ker se ne smemo le pritoževati, je treba poudariti, da je parlament opravil zelo pomembno dejanje z odobritvijo zakona o obmejnih področjih, ki vključuje tudi finančna določila v korist slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji. Tudi Ssk si je zanj prizadevala, zdaj pa bo treba doseči hitro uresničitev določil ob spoštovanju resničnih potreb slovenske manjšine.

Krčenje šolske populacije, nevarnost, da ne bomo več imeli niti svojih duhovnikov, tiha in glasna asimilacija so pojavi, ki morajo vzbujati veliko zaskrbljenost. Meniš, da je Ssk naredila prav vse, kar je bilo v njeni moči, da bi se stanje izboljšalo? Kakšne programe ima v tem pogledu za prihodnost?

Ne, Slovenska skupnost ni naredila vsega. Lahko bi našteval »razbremenilne okoliščine« (vse sloni na prostovoljnem delu, ni sredstev za minimalno strukturo, organizacije nismo znali dovolj izpeljati, nasprotnikov ali vsaj tekmecev imamo zelo veliko itd.), vendar bi se s tem le izognil vprašanju. Ravno ko bi morali biti v prelomnih časih v zaletu navdušenja in delavnosti, ostajajo nerazčiščena vprašanja in »utrujenost« tako v manjšini kot v Slovenski skupnosti. Vsi skupaj moramo stopiti malo vase. Ssk ima vsekakor v načrtu nekaj poglobljenih strokovnih srečanj o nekaterih posebno perečih vprašanjih, ki kar terjajo, da o njih nanovo razmislimo. Gre za vprašanja šolstva, gospodarstva, socialnih potreb.

—o—

SVETOVALEC BREZIGAR
O KONFERENCI O TERITORIJU

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je naslovil na deželno vladno vprašanje v zvezi z napovedano deželno konferenco o teritoriju. Konferenca bo 22. in 23. februarja. Svetovalec Brezigar pravi, da je ta konferenca koristna in potrebna glede na oblikovanje nove urbanistične zakonodaje in novega deželnega urbanističnega načrta. Poudarja pa, da bi bilo prav, če bi deželna vlada prej priredila konferenco o teritoriju v tržaški pokrajini, kot se je bila svoj čas že obvezala. Na ta način bi dežela imela popolnejšo sliko o stvarnosti v vseh štirih pokrajinah. Zna no je, da so se na Tržaškem v preteklosti zagešile v tem pogledu grobe napake, ki se nikakor ne smejo ponoviti.

Zakaj je Ssk sprožila krizo v Nabrežini

Zahteva predstavnikov Slovenske skupnosti po odstopu devinsko-nabrežinskega župana Daria Locchija zaradi njegovega pisma notranjemu ministru v zvezi z izdajanjem dvojezičnih oziroma enojezičnih osebnih izkaznic že tri mesece močno odmeva v naši zamejski skupnosti. Potek dogodkov, ki so privedli do zahteve po odstopu prvega župana italijanske narodnosti v občini Devin-Nabrežina, je znan, vendar ga kaže v skopih obrisih obnoviti.

Po letošnjih spomladanskih upravnih volitvah, na katerih sta se v devinsko-nabrežinski občini uveljavili predvsem DC in Ssk, ki je dosegla zgodovinski maksimum bodisi po številu glasov kot v odstotkih, se je po dolgih pogajanjih izoblikovala večina med DC, PSI in Ssk. Socialiste je namreč vezal na DC neke vrste »železen sporazum«, ki je izhajal iz predhodnih dogovorov med tema dvema strankama za porazdelitev oblastniških pozicij v Miljah, Trstu in na čelu tržaške pokrajine. Možnost drugačnih političnih zavezništva, na primer leva uprava, je bila torej a priori izključena. Ssk je tako stopila v koalicijo z DC in PSI z namenom, da zagotovi prisotnost predstavnikov slovenskega domačega prebivalstva pri reševanju izredno važnih vprašanj za razvoj devinsko-nabrežinske občine. Pristala je tudi na izvolitev italijanskega župana (ne gre pozabiti, da je v sedanjem občinskem svetu šest slovenskih svetovalcev na skupnih dvajset), da bi z dejanji dokazala svojo željo po tvornem sožitju med slovenskim in italijanskim prebivalstvom, pa tudi zato, da bi se izognila vsakemu očitu nelojalnosti do DC in PSI, ki sta zlasti za časa levosredinskih uprav podpirali slovenskega župana iz njenih vrst.

Ob vstopu v koalicijo je Ssk kot protitež odpovedi županskemu mestu zahtevala od partnerjev jasno določena jamstva, ki so med drugim določala, da nova uprava ne bo v ničemer spreminjala dosedanje prakse pri izdajanju dvojezičnih osebnih izkaznic. Ta zadeva je bila namreč v središču pozornosti med kampanjo vseh itali-

janskih strank, razen PCI pred letošnjimi upravnimi volitvami na Tržaškem. Toda zagotovila niso zalegla. Župan Locchi je kmalu po izvolitvi naglasil, da se namerava ukvarjati z možnostjo uvedbe enojezičnih italijanskih izkaznic, vendar je nato na energičen pritisk Ssk svoje izjave preklkal. Toda Locchi je na vsem lepem in brez predhodnega posvetovanja z vsemi predstavniki večinske koalicije poslal notranjemu ministru pismo s pretvezo, da potrebuje nasvetov, kako ravnati s prosilci enojezičnih izkaznic, in ga povrh izročil predstavnikom sredstev množičnega obveščanja. Tako je grobo kršil upravni spozorazum, kršil je tudi kolegialnost pri vodenju občine. Kriza je postala neizbežna.

Kdo bi lahko oporekal, da je bila takšna reakcija Ssk nesorazmerna, saj ni nihče krtil Slovence pravice do dvojezičnih izkaznic v devinsko-nabrežinski občini pa tudi ne v občinah Zgonik, Repentabor in Dolina, kjer se ti dokumenti izdajajo v dvojezični obliki na podlagi določil Londonškega memoranduma iz leta 1954 ter Osimskih sporazumov iz leta 1975. (Po istih sporazumih med Italijo in Jugoslavijo se dvojezične izkaznice izdajajo vsem občanom v Kopru, Izoli, Piranu in v Bujah). Toda resnica ni tako preprosta. Dvojezične izkaznice so pri nas eden od redkih uradnih dokumentov, ki nedvoumno izpričujejo, da njihovi naslovniki pripadajo občini, v kateri živita dva pravno priznana naroda. Prav zato so ti dokumenti obvezni za vse prebivalce omenjenih občin na Tržaškem. Za navidez nedolžno zahtevo po enojezičnih italijanskih izkaznicah se zelo verjetno skrivajo drugi nameni, kot na primer poskus zanikanja zgodovinske prisotnosti Slovencev na tem področju in tudi poskus omejevanja že doseženih pravic. Na dolgo roko pa bi se fakultativnost pri izdajanju dvojezičnih oziroma enojezičnih izkaznic prav lahko spremenila v nevarnost prikritega preštevanja manjšine z vsemi posledicami, ki bi jih to lahko imelo.

Dejstvo je tudi, da kdor odklanja dvojezične izkaznice, po vsem sodeč to dela

zato, ker vidi v slovenščini nekaj sramotnega in torej v bistvu odklanja tudi Slovence. Na žalost je precejšnje usedline takšne miselne naravnosti opaziti tudi v nekaterih odstavkih pisma župana Locchija. Ta najprej nekje ugotavlja, da je v devinsko-nabrežinski občini čutiti odpor do dvojezičnih izkaznic ne samo med skrajneži, ampak tudi med večjim delom občanov italijanskega jezika, ki predstavljajo večino prebivalstva. V nadaljevanju dobesedno piše: »Nedvomno so občani italijanskega materinega jezika, ki nasilno (forzosamente) prejemajo dvojezičen dokument, podvrženi drugačnemu ravnanju kot drugi državljani, in to samo zaradi golega naključja (in base al solo accidentale presupposto), da živijo v občini, kjer je prisotna neka jezikovna manjšina.« Gospod Locchi seveda ne pove, kakšno je bilo »golo naključje«, po katerem so Slovenci v občini Devin-Nabrežina postali manjšina. Begunce iz Istre in Dalmacije omenja samo, ko ugotavlja, da jih veliko živi v občini in da so iz razumljivih razlogov zelo občutljivi do dvojezičnih izkaznic in podobnih vprašanj. V naslednjih vrsticah pa še napiše, da niti ni treba omenjati, kolika je **zadrega**, oziroma koliko je **nerodnih situacij** (imbarazzanti situazioni), »ko se na državnem ozemlju kot v tujih državah predstavi dokument«.

Tako torej! Gospod Locchi ugotavlja, da so dvojezične osebne izkaznice vzrok za zadrego; nerodno je, če se predstaviš z njimi. Ker se dvojezične izkaznice razlikujejo od podobnih osebnih dokumentov na pretežnem delu ozemlja italijanske republike samo po slovenskih napisih, je vzrok za vse zadrege ravno uporaba našega jezika. Slovenščina je potematkem čisto odvečen »optional« ...

S takšnimi in podobnimi razglabljanji bo župan Locchi presneto malo prispeval k mirnemu in plodnemu sožitju med Slovenci in Italijani. Sodeč po njegovem intervjuju v Piccolu z dne 15.12.1990, se verjetno še ni zavedel, da je s svojim pismom žalil slovenske občane. Če bi to vedel, bi v istem intervjuju ne tožil nad pomanjkanjem lojalnosti v političnih zavezništvi in bi bil dosti bolj previden pri izražanju svojih ambicioznih želja po podrtju zidu, ki naj bi v občini Devin-Nabrežina ločeval slovensko in italijansko skupnost.

Ob aferi v zvezi z Locchijevim pismom je Ssk prejela solidarnostne izjave od vidnih predstavnikov italijanske skupnosti v Istri in na Reki, svoj protest so izrazili župani severnoistrskih mest, koprski župan Juri je o zadevi kritično spregovoril s tržaškim županom Richettijem in s predsednikom tržaške pokrajine Crozzolijem, protestirali so tudi Južni Tirolci, občinska sveta v Dolini in Zgoniku pa sta ogorčeno obsodila Locchijevo potezo.

avb

—o—

Medtem ko pišemo, svetovna javnost z napetostjo pričakuje potek in izid srečanja med zunanjima ministroma Združenih držav in Iraka v Ženevi. Do 15. januarja manjka le nekaj dni in do tega datuma bi se po sklepu Združenih narodov morale iraške vojaške enote umakniti iz Kuwaita. Če se to ne bo zgodilo, bodo Združene države in ostali njihovi zavezniki nastopili s silo.

Delegacija Ssk na obisku v Ljubljani

Dne 19.12.90 je bila v Ljubljani delegacija deželnega tajništva Slovenske skupnosti. Podpredsedniku slovenskega parlamenta in ustavne komisije Vitodragu Puklu je izročila dokument Ssk, ki predlaga nekatera dopolnila k osnutku nove slovenske ustave, kar zadeva skrb Republike Slovenije za slovenske manjšine in izseljence ter manjšine v Sloveniji. Stranka je tudi izrekla popolno solidarnost z oblastmi in vsemi rojaki v Sloveniji, ko se odločajo za polno suverenost. Izrekla je pričakovanje, da bo nedeljski plebiscit potrdil voljo po neodvisni in samostojni slovenski državi.

Zastopniki Slovenske skupnosti so imeli tudi že tradicionalno decembrsko srečanje s predsednikom Slovenske škofovske konference, ljubljanskim nadškofom in metropolitom dr. Alojzijem Šuštarjem. Deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik

Marjan Terpin, deželni svetovalec Bojan Brezigar in člani deželnega tajništva Salvatore Venosi, Karel Brešan in Branko Černic so gospodu nadškofu izrekli toplja božična voščila. Daljši prisrčni razgovor je bil nato namenjen obravnavi slovenske aktualne problematike v zamejstvu in matici.

Deželni predstavniki Ssk so imeli srečanje tudi s predsednikom Demosa dr. Jožetom Pučnikom. Razgovor je bil posvečen plebiscitu. Obe strani sta izrazili prepričanje, da bo dokazal zrelost slovenskega naroda, ki ima neodtujljivo pravico, da sam odloča o svoji usodi in želi biti polni subjekt tudi v mednarodnih odnosih.

V nadaljevanju razgovora so prisotni obravnavali priprave na novo slovensko ustavo in položaj Slovencev v Italiji. Srečanje se je končalo s prijateljsko izmenjavo božičnih in novoletnih voščil.

Nekaj misli ob zadnji reviji ZCPZ v Trstu

V nedeljo, 16. decembra, je bila v Kulturnem domu v Trstu revija Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Bil je pravzaprav jubilejni, 25. koncert, kar pri tovrstni dejavnosti ni kratka doba. Revija je bila za številne zборе priložnost, da so se iz leta v leto potrudili, da so nastopili, kar pomeni, da je revija dejansko bila marsikdaj spodbuda k nadaljnjemu delovanju.

Predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov prof. Harej je v pozdravnem nagovoru podal kratek obračun dosedanjih revij. Prve tri so bile v Rojanu, ostale, razen ene, ki je bila v dvorani pri Mariji Snežni v Trstu, pa so bile v Kulturnem domu v Trstu.

Letos so organizatorji dali priznanja zborom, ki so na reviji nastopili dvajset ali večkrat. Nagradjeni zbori so bili »Fantje izpod Grmade«, ki sodelujejo že vseh 25 let, mešani zbor Sveti Jernej z Opčin, ki je na reviji nastopil 23 krat, priznanje je dobil tudi mešani zbor »Mačkolje«; na reviji je nastopil 22-krat, zbor Novega svetega Antona, ki je na reviji pel 21-krat, priznanje pa je dobil tudi cerkveni zbor iz Rojana, ki je na reviji sodeloval 20-krat, 16.12 pa ni nastopil.

Za kroniko naj dodamo, da so letos nastopili »Fantje izpod Grmade«, ki jih vodi Ivo Kralj, Dekliški zbor »Slovenski šopek« pod vodstvom Ljube Smotlak, cerkveni zbor iz Sv. Križa pod vodstvom Albina Verginelle, dekliški zbor »Zvonček« z Repentabra, ki je pel pod vodstvom Loredeane Guštin, mešani zbor, ki poje na Kolonkovcu (nastopil je pod vodstvom Dalke Šturman in mladega Aleksandra Sluge), Škedenjski zbor, ki ga vodi Dušan Jakomin; iz Gropade je na revijo prišel mešani zbor »Skala«, katerega vodi Anastazija Purič. V drugem delu koncerta je kot prva nastopila dekliška pevska skupina »Vesela pomlad« z Opčin, ki jo vodi Franc Pohajač; sledil je nastop moškega zbor

od Novega svetega Antona (pel je pod vodstvom Edija Raceta). Sledil je nastop nomena pedagoškega liceja »A. M. Slomšek« iz Trsta, nakar je stopil na oder mešani zbor »Mačkolje«, ki ga vodi Ignac Duh, Tone Bedenčič pa je dirigiral mešani zbor »Repentabor«; letošnjo revijo pa je zaključil nastop mešanega zbor »Sveti Jernej« z Opčin. Spored je povezovala Tamara Stanesse.

Trenutno je zborovsko petje na Tržaškem v prehodni fazi. Nekateri kvalitetni zbori, kot slišimo, imajo dokajšnje težave s pevci, drugi so prekinili z delovanjem, tretji iščejo drugačnih rešitev. Žalostno je, da velja to za pevske sestoje, ki so jih smatrali za najkvalitetnejše oziroma za najbolj perspektivne. Ko smo poslušali letošnjo revijo, smo ugotavljali, da je življenje zborov silno podvrženo najrazličnejšim zunanjim dejavnikom. Naši pevski zbori so sestavljeni iz ljubiteljev, ki žrtvujejo svoj prosti čas za to dejavnost sebi v veselje, a istočasno tudi v zavesti, da opravljajo pomembno socialno vlogo, kajti zbor, naj deluje kjerkoli, je predvsem skupnost, kjer se zbirajo ljudje. Težave pa je mogoče premostiti, če se peveci in njihovi pevovodje zavejo, da je sicer res prva skrb za zbor ta, da čim lepše poje, a istočasno tudi, da s svojim delom in prisotnostjo spremlja dogajanje v svetu, ki ga obdaja.

Zbore, ki so nastopili na reviji, bi mogoče strogi ocenjevalci, v veliki večini primerov, z glasbenega vidika označili za povprečne ali komaj dobre, a neizpodbitno dejstvo je, da zbirajo ljudi in tudi številne mlade pri dejavnosti, ki plemeniti in bogati nje same, a istočasno tudi poslušalce, kajti vsak pevec res poje zase, ker ga to veseli, a tudi in predvsem za poslušalca. Pri petju pa se opaža tudi občutek, s katerim zbor podaja skladbo, in prav vsi na-

M. T.

dalje na 8. strani ■

Božični koncert na Opčinah

Openski cerkveni pevski zbor Sv. Jernej poskrbi vsako leto za najprijetnejše božično darilo, kar jih more biti. Na sam božični dan, ko smo še vsi prevzeti od topline božičnega večera, nas vabi v domačo cerkev na koncert božičnih pesmi in nas vsakokrat preseneti z izbranostjo sporeda in dovršenostjo izvajanja.

Letošnji božični koncert pa je nudil številnemu občinstvu, za katerega je bila cerkev vse premajhna, še nekaj več. Postal je po eni strani prav prirčno praznovanje 85. rojstnega dne priljubljenega skladatelja Ubalda Vrabca, po drugi pa slavje prijateljstva med vsemi pevci, ki se udeležujejo na Opčinah in v okolici. Koncert je namreč potekal tako: v prvem delu se je pred oltarjem zvrstilo pet zborov s koncertom posameznih božičnih pesmi slovenskih in tujih avtorjev, drugi del sporeda pa je predstavljala veličastna Vrabčeva kantata Božični sijaj. Med enim in drugim delom koncerta je Tomaž Susič doživeto in jasno podal božično misel, ki jo je napisala Martina Repinc. Glavno sporočilo misli je bilo to, da bi bilo prav, da bi vsaj v božičnem času znali spet razdajati svojo ljubezen in čutiti z drugimi, kot smo to znali, ko smo bili še otroci. Celoten spored je povezovala Maja Lapornik.

Pa si še malo podrobneje oglejmo sam koncert. Kot prvi so nastopili pevci zborov Vesela pomlad, in sicer kot mladinski pevski zbor, kot dekliški zbor in dekliška skupina in v vsaki izmed teh zasedb zapeli po dve pesmi. Nazadnje so se še vsi trije združili in zapeli rusko božično Mir vam dajem. Kot ponavadi je tudi tokrat dirigent Franc Pohajač svoje zборе pripeljal do zelo kvalitetne izvedbe vseh pesmi, vendar pa je poslušalce še posebno navdušila Adeste fideles v izvedbi dekliške skupine.

Sledil je nastop mešanega pevskega zbor Primorec - Tabor, ki je pod vodstvom Matjaža Ščeka zapel eno Gallusovo pesem, Resonet in laudibus, eno tradicionalno angleško ter en ameriški spiritual. Njihovo petje je učinkovalo sveže in moderno, a obenem ubrano in dovršeno.

Prvi del koncerta je zaključil domači zbor, ki je pod vodstvom Janka Bana zapel tri slovenske klasične pesmi. Ubrano petje zbor so požlahtnili solo vložki Marte Fabris. Na orgle pa ga je spremljal Ivan Milič.

Pravo doživetje za vse gledalce oz. poslušalce pa je bil drugi del koncerta, kantata Božični sijaj, ki so jo izvajali vsi zbori, ki so nastopali v prvem delu koncerta, ter še moški in ženski pevski zbor Tabor ob instrumentalni spremljavi flavie (Martina Ozbič), klarineta (Igor Košuta), roga (Zoran Lupinc) in fagota (Francesco Furlanich). Dirigent pa je bil Janko Ban. Najbrž je sorazmerno majhen ambient, številna zbrana in pozorna publika, prisotnost obeh avtorjev (besedilo za kantato je napisal pesnik Vinko Beličič) vplivala, da je ta skladba izzvenela res v svoji popolnosti in predvsem z vsem svojim emotivnim nabojem, ki ga v prejšnjih izvedbah nismo opazili.

L. S.

Umrl je Dušan Hreščak

Na pokopališču v Bazovici smo se v soboto, 5. t.m., zadnjič poslovili od Dušana Hreščaka, časnikarja, političnega delavca in javnega upravitelja. Umrl je v tržaški bolnišnici v starosti 81 let.

Njegova življenjska pot je podobna poti, ki so jo prehodili mnogi primorski rojaki njegove generacije. V mladih letih je okusil fašistične zapore, saj je bil kot 20-letni fant od posebnega sodišča obsojen na dolgoletno zaporno kazen. V ječi je prebil devet let svojega življenja. Med vojno je bil spet v italijanski ječi in internaciji, po kapitulaciji Italije pa se je pridružil partizanom, kjer je opravljal pomembne naloge, zlasti kot časnikar. Leta 1945 je prišel v Trst in bil tri leta odgovorni urednik Primorskega dnevnika, nato pa urednik do svoje izvolitve v tržaški občinski odbor leta 1965. Še prej je zavzemal vodilna mesta v Neodvisni socialistični zvezi in po njeni razpustitvi v Italijanski socialistični stranki. V tržaški občinski svet

je bil izvoljen leta 1962, z levo sredino pa je postal odbornik. Bil je prvi Slovenec v vodstvu tržaške občine, kar je povzročilo hudo reakcijo v italijanskih nacionalističnih krogih. Lega nazionale je zbirala podpise proti njegovi izvolitvi za odbornika, prišlo je tudi do pouličnih manifestacij ter do napadov na glavna sedeža KD in PSI ter na nekatere slovenske ustanove. Priznati je treba, da je tedanje vodstvo KD vztrajalo pri svojem stališču, se uprlo tako nacionalistom kot fašistom ter se na koncu povsem uveljavilo, saj je bil Hreščak kasneje spet izvoljen za odbornika in kot upravitelj cenjen in spoštovan v vseh krogih.

Pred nekaj leti se je zaradi bolezni umaknil iz javnega življenja, vendar še vedno pobliže spremljal dogodke doma in po svetu. Pokončnega in zaslužnega rojaka bo mo ohranili v lepem spominu. Vdovi, otrokoma in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

S TRŽAŠKEGA

MARIJIN DOM pri Sv. Ivanu

pod pokroviteljstvom

SVETA SLOVENSkih ORGANIZACIJ

vabi na

SREČANJE NA VRVICAH

pet ur sanj z lutkami

13. januarja 1991 — Svetlana Makarovič, KORENČKOV PALČEK - LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA. 1. predstava ob 15.00 (namenjena predvsem otrokom), 2. predstava ob 17.00 (za ostalo publiko)
10. februarja 1991 — ZLATA RIBICA, prir. Maja in Brane Solce - LUTKOVNO GLEDALIŠČE PAVILU, Ankaran - 1. predstava ob 11. uri (namenjena predvsem otrokom), 2. predstava ob 17.00 (za ostalo publiko)
10. marca 1991 — KOZLE, po J. Bitencu - LUTKOVNA SKUPINA ZOOM, Ljubljana - 1. predstava ob 11.00 (namenjena predvsem otrokom), 2. predstava ob 17.00 (za ostalo publiko)
14. aprila 1991 — Ljubomir Feldek, FIDL FADL LUTKE ČEZ CESTO, Kranj - 1. predstava ob 11.00 (namenjena predvsem otrokom), 2. predstava ob 17.00 (za ostalo publiko)
12. maja 1991 — RDEČA KAPICA - Lutkar Cveto Sever, Kranj - 1. predstava ob 11.00 (namenjena predvsem otrokom), 2. predstava ob 17.00 (za ostalo publiko).

Predstave bodo v Marijinem domu v Ul. Brandesia 27 pri Sv. Ivanu v Trstu vsako drugo nedeljo v mesecu.

—o—

Časnikar Saša Rudolf je novi odgovorni urednik slovenskih poročil na Radiu Trst. Dosedanji odgovorni urednik dr. Drago Legiša je 17. decembra stopil v pokoj. Dopolnil je 65. leto starosti. Saša Rudolf je znan in priznan športni časnikar ter odličen poznavalec radijske in televizijske tehnike. Poleg športa ga zanima gledališče, doma pa je seveda tudi na drugih področjih. Želimo mu veliko uspeha na novem odgovornem mestu.

Iz Goriške

V nedeljo, 13. t.m., bo ob 15. uri v gledališču Ristori v Čedadu

DAN EMIGRANTA

Spored predvideva nastop Beneškega gledališča, harmonikarskega ansambla »Synthesis 4« in folklorne skupine »Rezijas«.

—o—

Društvo Jadro iz Ronk vabi na tradicionalni

BOŽIČNI KONCERT

ki bo v nedeljo, 20. t.m., ob 15.30 v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah. Nastopil bo mešani pevski zbor Rupa - Peč pod vodstvom Zdravka Klanjščka. Na orglah bo spremljala prof. Lojzka Brautuž. Poslušalci si bodo ob tej priložnosti lahko ogledali premikajoče se jaslice, ki so del mladega slovenskega domačina.

Umrl je Giorgio Valussi

Na božični večer je umrl v Trstu, kjer se je tudi rodil 1930. leta, po krajši bolezni prof. Giorgio Valussi, zelo znan strokovnjak na področju geografskih ved, priznan tako v Italiji kot v mednarodnih univerzitetnih in znanstvenih krogih. Studiral je na tržaški univerzi, kjer je tudi diplomiral (1952) in takoj postal asistent pri katedri za geografijo, hkrati pa poučeval splošni in gospodarski zemljepis na trgovskih zavodih. Po opravljenih državnih izpitih za poučevanje na univerzah je bil že leta 1968 imenovan na stolico za geografijo pri novo ustanovljeni fakulteti za tuje jezike in književnosti v Vidmu, ki je tedaj spadala v sklop tržaške univerze. Bil je predstojnik Inštituta za geografijo in od leta 1970 tudi več let dekan fakultete, in kot človek širokih pogledov je (menda med prvimi s tržaške univerze) navezal stike z ljubljansko univerzo, posebno z oddelkom za geografijo in dolgo let plodno sodeloval z Inštitutom za geografijo, še posebej s predstojnikom prof. Vladimirom Klemenčičem, prof. S. Ilišičem, J. Medvedom in drugimi. V okviru teh stikov se je porodila tudi zamisel o strokovnih srečanjih med geografi videmske in ljubljanske univerze (simpozij v Vidmu 1971, Murski Soboti 1972, Pordenonu 1973 in leto kasneje v Postojni), na katerih so geografi z obeh univerz razglabljali o socioekonomskih, demografskih in geomorfoloških problemih obmejnih področij.

V okviru leta 1969 ustanovljenega Inštituta za slovensko filologijo pri fakulteti za tuje jezike in književnosti v Vidmu je mislil ustanoviti neke vrste središče za študij, raziskave in razvoj slavističnih ved v Italiji, a zaradi nasprotovanja v nekaterih krogih se njegova zamisel še danes ni uresničila. Prodril je le s predlogom za ustanovitev stolice za slovenski jezik s književnost-

jo, tako da so se začela predavanja iz slovenskega jezika že v začetku decembra 1971. leta, leto kasneje pa tudi predavanja iz slovanske filologije in srbohrvaščine.

Tudi po osamosvojitvi videmske univerze (leta 1979) je še več let honorarno predaval na fur-lanskem vseučilišču, na ekonomski fakulteti v Trstu pa »uporabni« in gospodarski zemljepis in bil vseskozi predstojnik Inštituta za geografijo. V preteklem akademskem letu je postal predstojnik novo ustanovljene Visoke šole za trgovske in turistične izvedence v Gorici, ki spada v sklop tržaške univerze.

Bil je član in več let predsednik Italijanskega geografskega društva in Združenja italijanskih geografov, v preteklem letu pa je bil izvoljen za predsednika mednarodnega oddelka te ustanove.

Veliko je objavljajal tako v italijanskih kot v mednarodnih revijah in strokovnih publikacijah. Še posebej pa se je zanimal za demografska vprašanja obmejnih področij. Sad raziskovalnega dela na teh območjih sta tudi dve zelo pomembni knjigi o Slovencih v Italiji, in sicer: *Il confine nordorientale d'Italia* (Trst, Lint 1972) in *Gli Sloveni in Italia* (Trst, Lint 1974). V njih je za tisti čas kar se da objektivno poročal o Slovencih v Italiji in njih problemih od naselitve do današnjih dni. Njegovo delo je, lahko rečemo, prva publikacija, v kateri so znanstveno, strokovno in stvarno prikazani zapleteni odnosi med Italijani in Slovenci v teh krajih. Zaradi neprimerne, politično zgrešene in tendenciozne napada nanj nekaterih slovenskih tržaških krogov ob manjšinski konferenci leta 1974 v Trstu je za nekaj časa opustil preučevanje problematike Slovencev v Italiji, a vedno ohranil tesne stike z

dalje na 7. strani ■

Materinski dom pri Ljubljani

Slovenci smo bogatejši za novo ustanovo, ki se imenuje »Materinski dom sv. Kristine« in je bil odprt in blagoslovljen v soboto, 15. decembra, v župniji Škofljica pri Ljubljani v zaselku Gumnišče.

Slovenski metropolit in ljubljanski nadškof je najprej v bližnji cerkvi daroval mašo, ob navzočnosti duhovnikov, ki so se trudili za otvorenje tega doma, številnih mladincev iz župnije Škofljica, predstavnikov Slovenskega Karitasa in skupine vernikov. Odprtju je prisostvoval tudi ljubljanski župan ing. Strgar.

Na mestu stare mežnarije so pred letom zgradili družinsko hišo, ob njej pa še del stavbe, ki naj bi služila novoustanovljeni župniji Škofljica. Pozneje so dobili novo lokacijo za gradnjo nove cerkve in pastoralnega središča, ki je bila nekako v centru župnije. Tako je ta stavba samevala in zanjo so se iskale najrazličnejše rešitve. Zakonca Jerebic, gospod je diplomiran teolog, socialni delavec in dijakon, gospa pa katehistinja in socialna delavka, sta predlagala, da bi nujno rabili neki center, kamor bi se lahko nosečnice zatekale, v kolikor pridejo v resne težave, bodisi, da jih domači ne sprejmejo, ali pa nimajo kam v času nosečnosti iz enega ali drugega razloga. Ideja je zorela nekaj let in končno dozorela. Z velikimi naporimi, ogromnimi stroški se je stavba pripravila za to veliko poslanstvo. Podobne centre poznamo v Avstriji, Nemčiji, kot tudi na Hrvaškem, kjer je zlasti v Zagrebu izredno urejen in dragocen dom za žene, ki ni-

majo kam v času nosečnosti in poroda.

Slovenski Materinski dom je z velikim zanimanjem sprejela tudi slovenska javnost, saj se je zanj zavzemala tudi poleg Cerkve še marsikatera ustanova, kot Rdeči križ Slovenije, pa tudi revija Naša žena. Vsak je po svojih močeh pomagal, kolikor je lahko.

Verjetno bodo prve stanovanke kmalu prišle. Prostora bo za največ osem nosečnic, ki bodo smele, ali lahko, bivale v Domu največ eno leto. Vsekakor delo in napor ne bodo brez problemov, vendar vodstvo Doma računa tudi na razumevanje širše slovenske javnosti in tudi slovenske družbe. Sami gotovo ne bodo zmogli vseh bremen, kot tudi ne rešiti vseh problemov, ki se bodo kopičili.

Slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar je lepo povedal, ob blagoslovlitvi Doma: »...Bogu se zahvaljujemo za ta dar, da smo končno zmogli dograditi Materinski dom. Obenem ko se zahvaljujem vsem znanim in neznanim dobrotnikom, prosimo nad to ustanovo tudi božji blagoslov za delo in poslanstvo, ki ga bo vršila za naš narod...«

Velikokrat se dobijo razni dobrotniki, ki tako ali drugače skušajo pomagati tudi nosečnicam, ali pa materam, ki so v taki ali drugačni stiski pred porodom. V kolikor bi se med našimi bralci dobil tudi kdo, ki bi rad kakorkoli pomagal tej ustanovi, se lahko zanima na telefonsko številko 0481-78004, ali pa vpraša na Župnijski urad v Doberdolu, tu bo dobil ustrezno informacijo.

Ambrož Kodolja

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija »Ognjišče« že z letnico 1991

»Nova številka Ognjišča ni bolj tenka zaradi manj strani, ampak zato, ker ima boljši papir in celó osem strani več«. Te stvarne besede glavnega in odgovornega urednika Franca Boleta so najlepši spremni pozdrav mesečniku, ki v teh dneh vstopa v 26. leto svojega izhajanja in je še vedno med najbolj brani na Slovenskem. Boljši papir daje zares še lepši videz novi, januarjski številki. Ničmanj pa to ne velja za vsebino, ki je že na oko pestra zaradi načrtne zdobljenosti v manjše tekste in rubrike, vtis pa je, da kvaliteta še dalje raste. Zadovoljiti se moramo le s kratko beležko te januarjske številke, to pa na ta način, da opozorimo na štiri ali pet še posebej vrednih prispevkov. Če začnemo izjemoma prav na sredini revije, najdemo tu priložen grafično prijetno izdelan koledar za leto 1991, ki je tako oblikovan, da je na njegovi zadnji strani fotografija papeža Janeza Pavla II. pred podobo brezjanske Matere božje v rimskem zavodu »Slovenik«. Tam je bil papež na obisku ob koncu prejšnjega meseca, prav za 30. obletnico te važne slovenske duhovne postojanke v Rimu.

Na predzadnji strani platnic je v novi rubriki »Obletnica meseca« podana človeška in umetniška podoba pesnice in pisateljice Marije Kmetove, ki je umrla novembra 1974 v Ljubljani. Na naslednji, zadnji strani platnic lahko preberemo njeno lepo pesnitev »Božični zvonovi«, natisnjeno na podlagi idilično zasnežene podobe slovenske vasi. Ko se nam revija potem obrne v rokah in je pred nami naslovnica, nas ta še vsa spomni na pravkar minulo božično razpoloženje: izraža ga srečen obraz otroka, ob pravih, prižganih svečkah na božičnem drevescu.

Verjetno najdragocenejši prispevek v tej številki Ognjišča pa je rubrika »Gost meseca«. Gost — pravzaprav gostja — je tokrat gospa Vanja Kržan, profesorica in pisateljica, ki v tem intervjuju izpoveduje svoje poglede na družinske in življenjske vrednote. Gospa Kržanova je mati šestih otrok, od teh pa so trije hkrati izgubili življenje v grozljivi prometni nesreči pred dvanajstimi leti. Tako preizkušena oseba presoja svet in življenje z izbrane višine, da ji bralec prisluhne poln spoštovanja, občudovanja in hvaležnosti za darovane misli.

Umri so trije kulturniki

Pred kratkim so se pridružili molčeči večini kar trije slovenski kulturniki. Z njihovo smrtjo je postala slovenska kultura občutno revnejša. Slikar Gabrijel Stupica, filmski publicist France Brenk in pisatelj ter radijski režiser Marjan Marinc so vsak na svojem področju bili nepogrešljivi ustvarjalci.

Gabrijel Stupica je po pravici veljal za najpomembnejšega sodobnega slovenskega slikarja. Začel je kot realist, nekaj časa je ustvarjal pod očitnim vplivom ekspresionizma, iz tega obdobja so zlasti znane njegove temne slike. Že v petdesetih letih pa je pričaral na svojih platnih vznemirljive svetle podobe, v katerih je upodabljal bele neveste, bele rekvizite, bele prikazni, bel svet, prežarjen in mogočen navzlic asketski uporabi barv in črt. Stupica je prejel številna domača in tuja priznanja, med njimi kar štiri Prešernove nagrade.

Profesor France Brenk je napisal na Slovenskem prvo zgodovino filma, kot profesor na Akademiji za gledališče, film, televizijo in radio pa je opravil pionirsko delo. Bodočim igralcem, režiserjem in dramaturgom je predaoval o filmski umetnosti, kateri se je zapisal takoj po drugi svetovni vojni. Profesor Brenk je napisal tudi nekaj iger in proznih del.

Marjan Marinc je bil slovenski polihistor v umetnosti. Pisal je, režiral in občasno tudi igral, zlasti na televizijskem zaslonu, kjer je ustvaril simpatičen lik natakarka v oddajah, namenjenih upokojujencem. Marinc je bil izjemno plodovit pisec radijskih iger, njegove radijske režije pa so se odlikovale po spretnosti in zanesljivosti. Ko je pred nekaj leti odšel v pokoj, je razmišljal o tem, da bi napisal humorističen roman. Nepričakovana smrt mu je prekržala načrte.

Zarko Petan

Slovenski božični pozdrav Dunaju

22. decembra, na dan pred zadnjo adventno nedeljo, je v veliki dunajski votivni cerkvi v bližini univerze vzpodbudno zadonel slovenski božični pozdrav Dunaju. V sklopu mednarodnih predbožičnih prireditev je po orgelskem koncertu renesančne božične glasbe ob spremljavi trobente, ki sta ga izvajala avstrijska umetnika Elfriede Kandler in Gerald Pfister, nastopil 40-članski moški pevski zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine, ki ga vodi Klavdij Koloini. Poslušalci, ki so v velikem številu napolnili dunajsko cerkev cesarjeve zaobljube, ki so jo zgradili v stilu francoskih katedral po neuspelem atentatu na Franca Jožefa I. v letu 1853, so se takoj prepustili čudovitemu valovanju božičnih pesmi in melodij od slovite Gruberjeve »Sveta noč, blažena noč«, do slovenskih Gallusovih ali Vodopivčevih pesmi. Zapeli pa so tudi venček posvetnih slovenskih narodnih melodij, ki so na predvečer

slovenskega plebiscita o narodni samostojnosti imele kar simbolično težo. Moški zbor iz Ajdovščine ima že 45-letno tradicijo in je prejel številna mednarodna priznanja.

Nekaj posebnega je bil nastop sedmih pritrkovalcev iz Smednika. Slovenski pisatelj Ivan Pregelj je vedno znova v svojih črticah in povestih opisal to prelepo slovensko narodno posebnost, to slovesno pritrkavanje ob velikih praznikih in dogodkih, ko se pod spretnimi rokami zvonarjev v cerkvah po slovenskih gričih in dolinah oglasi zvoneča molitev velikih in majhnih zvonov. Tudi to, kar so pritrkovalci zvalili iz petih zvonov dunajske votivne cerkve, je bila improvizacija in je bila posebna molitev.

Pokrovitelja te zelo lepe božične prireditve sta bila dunajski župan dr. Helmut Zilk in ljubljanski župan dipl. ing. Jože Strgar, ki se je slo-

dalje na 8. strani ■

Kulturna policija

DRUŠTVO ODVADA

Jezikovni krožek *Odvada* je nastal 6. aprila 1921, ko je bila slovenščina v teh krajih in usoda našega naroda na kocki; ko je vsakdo čutil nasilje, ki se je usmerjalo proti Slovincem, in imel za potrebno seči po protiukrepih. Pobuda za nastanek društva je dal tedanji odgovorni urednik *Edinosti*, A. Gerbec. Društvo je imelo namen, kaznovati vsakega člana, pa tudi sogovorce, ki so v razgovoru uporabljali tujke, in jih kaznovati z denarno globo. Ob nastanku je štelo nad 40 članov; svoj sedež je imelo pri Sv. Jakobu, za cerkvijo, pri *Stari policiji*, v stavbi kjer je imelo svoj sedež več društev: pevsko društvo *Ilirija*, tamburaško društvo *Parma*, žensko in *bralno* društvo. Na Stari policiji je delovala tudi *Glasbena matica*. Leta 1922 je v obliki dopisnice izdalo *Slovenske zapovedi*, ki so v marsikateri točki še danes zelo aktualne. Glasijo se

1. Veruj v moč in lepoto našega jezika.
2. Ne imenuj po nemarnem tujih besed.
3. Posvečuj naše narodne praznike, zahajaj predusem v tiste templje umetnosti in prave svete, kjer se goji naša umetnost, naša znanost in naš jezik.
4. Spoštuj jezik svojega očeta in svoje matere da bo večno živel tvoj rod.
5. Ne ubijaj s tujkami in s spakedrankami blaglasja in lepote svojega jezika.
6. Ne prešestvuj s tujo navlakom; ohrani svoj jezik čist in neomadeževan.
7. Ne kradi tujim jezikom besed in načina izražanja.
8. Ne pričaj po krivem zoper svoj jezik, laž je trditev, da je naš jezik trd in reven z izrazi.
9. Ne želi si mlačne in nezavedne žene, da ti ne bo vzgajala otroke v tujem jeziku in duhu.
10. Ne želi svojega bližnjega jezikovnega in duševnega blaga; naš jezik je lep in bogat, napredujemo z znanostjo, bogatimo z umetnostjo, a česar še nimamo, si moramo ustvariti sami.

Pozornost vzbuja tudi geslo, ki je zapisano pred zapovedmi, in sicer izjava jezikoslovca Stanislava Skrabca (1844-1918): *Naša slovenščina je prepričani smemo biti, eden najlepših jezikov na svetu*. Na drugi strani dopisnice pa je ponatisnjen stavek o rabi tujk iz spisov dr. A. Breznika (1881-1944): *Jezik, ki je ves živ tujk, ni naš jezik, ni zrcalo naših misli, predstav, dojmov, naše izobrazbe, ampak glavica tujega duševnega blaga*.

Izvirnik dopisnice hrani Odsek za zgodovino pri NSK v Trstu. O delovanju tega društva je pisal tudi P. Stranj v *Jadranskem koledarju* za leto 1971.

(s+r)

Beri - širi - podpiraj »NOVI LIST«

Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta vabi na

BOŽIČNI KONCERT

ki bo v nedeljo, 13. januarja, ob 16. uri, v stolnici sv. Justa v Trstu. Nastopil bo 50-članski mešani pevski zbor VRTOJBA, ki ga vodi Zdravko Leban. Izvajal bo mnoge nove in neznane božične pesmi. Med sporedom bo priložnostni govor Boža Rustje in recitacija slovenskih božičnih pesmi.

Novice

Sovjetski predsednik Gorbačov ima ve-
like težave pri izvajanju svojega predse-
dniškega programa. V državah ob Baltiku
in v Gruziji in Zakavkazju že nastopajo
njegove posebne policijske enote, ki sku-
šajo s silo zaustaviti proces osamosvajanja
in uveljavljanja republiške suverenosti in
neodvisnosti. Vse te republike so že izja-
vile, da odklanjajo načrt o novi ureditvi
sovjetske države, kot ga predlaga Gor-
bačov.

—o—

V Somaliji je državljanska vojna do-
segla višek. Zdi se, da je večina prestolni-
ce Mogadiša pod nadzorstvom upornikov,
ki nadzorujejo tudi večino somalskega o-
zemlja. Diktator Siad Barre se s skupino
svojih privržencev upira v nekem bunker-
ju nedaleč od letališča pri Mogadišu. Ne-
kateri celo trdijo, da je že pobegnil v eno
sosednih držav. Dve italijanski vojaški
transportni letali skušata odpeljati tuje
državljane v Kenijo, italijanske pa v do-
movino.

—o—

V Sloveniji te dni javno in glasno go-
vorijo o »krajih stoletja«. Tako namreč pra-
vijo ukrepu srbske vlade, ki je s tajnim od-
lokom z dne 28. decembra lani kratkoma-
lo odnesla iz blagajne narodne oziroma e-
misijske banke 18 milijard in 300 milijo-
nov dinarjev, kar ustreza vsoti poldruge
milijarde dolarjev. Slovenija in Hrvaška že
hitita s protiukrepi v zaščito slovenskega
oziroma hrvaškega gospodarstva.

Gostje iz Koroške v DSI

Društvo slovenskih izobražencev je pr-
vo kulturno srečanje v letu 1991 pričelo v
ponedeljek, 7. t.m., z otvoritvijo nadvse za-
nimive retrospektivne likovne razstave ob
10-letnici slikarskih tednov v Svečah na
Koroškem. Gre za enotedensko srečanje
slovenskih in italijanskih slikarjev iz ob-
močja Alpe-Jadran v organizaciji slo-
venskega prosvetnega društva iz Sveč
»Kočna«.

Koroške goste je pozdravil predsednik
DSI Sergij Pahor, ki je nato prepustil be-
sedo mladi predsednici društva »Kočna«
Tatjani Feinig. Povedala je, da se je nji-
hovich slikarskih tednov doslej udeležilo 57
likovnih umetnikov. Za to retrospektivno
razstavo so strokovnjaki izbrali najboljša
dela, ki so nastala v desetih letih. Med iz-
branimi likovniki — teh je 31 — je tudi
precej slovenskih tržaških umetnikov: Edi
Žerjal, Marjan Kravos, Deziderij Švara,
Bogomila Doljak, Demetrij Cej in Boris
Zulian.

Nekaj pozdravnih besed je ob otvorit-
vi razstave izrekel v nemškem jeziku tu-
di župan občine Bistrica v Rožu Hubert
Gradenegger, ki je opozoril na pomembno
povezovalno vlogo teh koroških slikarskih
tednov v Svečah in obenem poudaril, da
so posebno manjšine pomemben faktor za
navzovanje stikov med različnimi narod-
nostnimi skupnostmi. Ob koncu je župan
Gradenegger izrazil željo, da bi tržaška
publika tako ugodno sprejela to razstavo,
kot jo je koroška.

Za prijeten »intermezzo« slovenskih ko-
roških narodnih pesmi je na srečanju v

DSI poskrbel moški pevski zbor »Kočna«
iz Sveč z dirigentom Antonom Feinigom,
ki je publiki ob koncu predstavil Sveče
na Koroškem tudi v diapozitivih. Opozoril
je na nekaj zgodovinskih znamenitosti
tega kraja, predvsem na znane člane družine
Einspieler, ki so bili narodni buditelji
in bukovníki (ljudski pisci verskih vsebin)
in na Gorsetov muzej, kjer je pokojni ki-
par ustvaril poslednje umetnine. Obenem
je razložil izvor krajevskih imen v Rožu.

Likovna razstava bo v Peterlinovi dvo-
rani v ulici Donizetti 3 na ogled do 28. ja-
nuarja 1991, galerija pa bo odprta ob de-
lavnikih od 18. do 20. ure.

—o—

UMRL JE GIORGIO VALUSI

■ nadaljevanje s 5. strani

Ljubljansko univerzo. Druga, znanstveno pomemb-
na dela, da omenimo le najvažnejša, s področja
gospodarskega, socioekonomskega, demografskega
in geografskega področja, so: *Friuli-Venezia
Giulia* (V zbirki: *Le Regioni d'Italia*), Utet 1971;
Guida del Friuli-Venezia Giulia (TCT 1982); *Li-
gnano Sabbiadoro; Contributo per una geografia
del turismo* (Tržaška univerza 1986); *L'Africa*
(Zbirka: *Il mondo attuale*) Utet 1988 in *Italia geo-
economica* (Utet 1987).

R. Petaros

Senatna komisija za ustavna vprašanja
je ta teden spet začela z avdicijami v zve-
zi z zakonsko zaščito slovenske manjšine
v Italiji. Med drugimi so prišli končno
na vrsto tudi predstavniki prizadete manj-
šine.

France Bevk HUDA URA

VII.

»Kam pojdeš jutri?« je dekleta izsoplo,
težko, zaradi golše.

Zdrznil se je. Še vedno sta bila v rov-
tih. Grmovje, parobki, korenine, borovnič-
je in mravljišča. Preko pobočja je letela
sraka in sedla na macesnovo vejo. Vriski
fantov. Začetek pesmi, ki je utihnila ... Kaj
je rekla Lizabeta? Ni se zganila od njega;
usta so se ji topo nasmihala.

»Nisem se še odločil,« je mislil le na
Zalko.

Misli so mu znova šle v preteklost ...
Rad, za vse na svetu, rad bi bil Zalki po-
vedal, kaj čuti. Izposodil si je povest, v
knjigi je podčrtal vse tiste besede, ki so
mu bile na srcu. Nato se je sramoval. Go-
tovo se bo smejala. Če bi jo srečal, bi ji
ne mogel pogledati v oči. Vzel je sekuro,
šel iskat dela v drugo vas; ni prestal. Tu-
di se ni norčevala. Knjige ni omenila.
Morda je še brala ni. Ali pa jo je brala
in modro razumela. Govorila je, govorila
in se smejala.

Nasmehnil se je tudi on in dvignil gla-
vo. Lizabeta mu je hropé pripovedovala
neko novico, ni je poslušal ... Gozd, ki ga
je vzdolž sekala gladka riža. Ob straneh
so stala drevesa, ki so bila upognjena od
plazov. Nekatera so bila polomljena; leže
na tleh so prhnela. Grmovje, ki se je pla-

zilo ko izmučeno. Na opustošenih mestih
so rasle maline.

Upiral je oči med drevje. »Vlačuga!«
je siknil tiho in stisnil pesti. In kakor da
se je iznenada prestrašil te besede, je stis-
nil glavo med ramena. Oči so se mu me-
glile od srda. Skozi meglo je videl neko-
ga, ki stoji pod Zalkinim oknom. »Ali ne
hodi nekdo k tebi?« Smejala se mu je.
»Trije hodijo, vsi trije kruljavi.« Ne, ona
nikoli ni prišla v zadrego.

V gozdu je bilo hladno, mračno. Od
cvetic, ki so rasle v senci, in od mahu
je vel poseben duh. Stopajočemu med si-
vimi skalami in rjavimi debli mu je bilo
kot da blodi po svoji notranjosti ... Kdo? ...
Nekje v hribu se je izdrl kamen, hrumul
skozi gozd, odskakoval od debla do debla
in jim sekal rane.

»Sveta Pomagavka!« mu je Lizabeta
skočila za hrbet.

Tine je stal na mestu in spremljal ka-
men z očmi. Hrumel je nizzdol, se razbil
ob veliki skali in utihnil.

Kdo hodi pod njeno okno? S tem ju-
trom mu je bilo skoraj jasno. Da, saj je bil
že prej opazil, da tiščita skupaj in se išče-
ta z očmi. Ni se menil za to, dasi ga je rah-
lo peklo. Saj se Zalka spogleduje tudi z
drugimi fanti. To ga že zdavnaj ni več bo-
lelo. Misel na kateregakoli drugega bi ga

ne bila tako vznemirjala kot misel na Pav-
leta. V glavi mu je kar šumelo od vpra-
šanj. Ali pojde mar Pavle k Frenconu za
zeta? Če Zalka zapusti Ivanca, bo ostala
hiša neki dan prazna. Ni si znal odgovoriti.
Prazno. Iz te praznine mu je vstajala hu-
dobna misel. Pavle je zmožen vsega ...

Z Lizabeto sta stopila iz gozda. Pred
njima se je razprostirala strma, pokošena
senožet. Skupine zelenih bukev. Posamez
stoječi visoki macesni ... V prvi rupi sta
sedela Slivar in Ivanc in počivala.

Tine je dvignil obraz. Izpod krajcev
klobuka je pogledal po hribu do vrha. Mla-
karjeva senožet je ležala nekoliko više.
Ves obširni, strmi breg je bil temnosiv.
Seno je bilo še mokro od rose. Nekateri
fantje in dekleta so že sedeli ob zgrabku.
Kje je Zalka? Tine je zaman napenjal oči.
Dekleta v pisanih jopicah in belih pred-
pasnikih so si bila podobna ko metulji.

»Prav zelo bi mi ustregel, četudi le s
stotakom ... da bi preložil na drugo ramo ...«

Fant je pogledal moža. Slivar je buljil
v dolino, na ustnahn mu je počival komaj
viden nasmeh. Pa drugih še ni vprašal?
Dà, Mohorja, a on pravi, da nima. To je
Bog pomagaj! Ivanču so besede težko pri-
hajale z jezika. Slivar je dolgo molčal.

»No, da. Saj smo vendar ljudje.«

Bil je skop človek, trd ko kamen, nje-
gova dobrodušnost je zvenela nenaravno.
Ozrl se je in zagledal Tineta in Lizabeto,
ki je bila sedla nekoliko više na parobek.
Nejevolja mu je pobilsknila v očeh. Ni ma-

NOVICE

V povsem nenavadnih okoliščinah je bil pred dnevi objavljen seznam pripadnikov tajne organizacije »Gladio«, ki je bila ustanovljena leta 1956 s sporazumom med ameriško in italijansko obveščevalno službo. Vse to je bilo opravljeno z odobritvijo italijanske vlade in Atlantske zveze. Zanimivo je, da je od skupnih 700 pripadnikov več kot 200 bilo doma iz Furlanije Julijske krajine.

V moskovskih krogih pravijo, da ni prav nobenega razloga za odložitev vrhunškega srečanja med Bushem in Gorbačevom, ki je bilo določeno za čas od 11. do 13. februarja letos v Moskvi. O možnosti, da bi se srečanje odložilo, so pred dnevi začeli govoriti v Washingtonu, pri čemer so navajali notranje težave v Sovjetski zvezi in kritično stanje v Zalivu.

V torek, 8. t.m., je bil v Bologni pogreb treh mladih orožnikov, ki so bili ubiti pred nekaj dnevi v predmestju emilijanske prestolnice. Padli so v zasedo, ki so jo bili pripravili doslej še neznani zločinci. Pogrebnih svečanosti se je udeležil tudi predsednik republike Cossiga. Na jugu države pa mafija in kamora nadaljujeta s svojim zločinskim delom. Samo na območju Neaplja je v tednu dni bilo ubitih osem ljudi.

—o—

NEKAJ MISLI OB ZADNJI REVIJI ZCPZ V TRSTU

■ nadaljevanje s 4. strani

stopajoči zbori so pokazali, da so peli s srcem, kar je pri vsaki človeški dejavnosti in tudi petju najpomembnejše. Kajti, če nekaj naredimo z ljubeznijo, bo to dobro.

Zagate našega jezika

Zvonenje ali zvonjenje?

V sredstvih množičnega obveščanja marsidaj zasledimo napačne zapise ali celo napačno rabo besed tipa *zvonjenje*, *taborjenje*, *potrpljenje*, *gorenje*, *poželenje*, itd. Take in podobne besede so samostalniki srednjega spola, ki so izpeljane iz glagolov: izražajo torej glagolsko dejanje. Navadno jih delamo iz nedovršenih glagolov, tako da pritikamo trpnemu deležniku obrazilo *-je*, npr. *darovan-je*, *pisan-je*, *bran-je*, *delovan-je*, *pet-je*, *pit-je*, *cvrt-je* itd. Trpnopretekli deležnik pa se tvori iz nedoločniške osnove z obrazili: *-n*, *-en* ali *-t* (ženska oblika *-na*, *-ena*, *-ta*; srednji spol pa je: *-no*, *-eno*, *-to*). Večina glagolov ima obrazilo *-n*, *-na*, *-no*, in sicer če se končuje osnova na *-e* ali *-a*; obrazilo *-en*, *-ena*, *-eno* pa, če se končuje na soglasnik ali *-i*. Ta »i« se spremeni v »j«, ki ima to lastnost, da vpliva na spredaj stoječe soglasnike, np.: *zveza-n*, *tep-en*, *zlomi-en* = *zlomljen*, *zapusti-en* = *zapuščen*. Glagoli, ki imajo nedoločniško osnovo na *-i*, *-u*, *-m*, *-n*, *-r* in *-l*, delajo trpni deležnik na *-t*, *-ta*, *-to*, npr.: *ubi-t*, *zasu-t*, *zatr-t*, *zmle-t*, *prešte-t*, *razgre-t* itd.

Nedoločniško osnovo pa dobimo, če nedoločniku odbijemo njegovo obrazilo *-ti*, npr.: *darov-ti* = *darova-n*; *nes-ti* = *nes-en*; *prenes-ti* = *prenes-en* (in ne *prenešen*, kot večkrat napačno pišejo naši časniki); *zatre-ti* = *zatr-t*; *podre-ti* = *podrt*; *zažele-ti* = *zaželen* (nikoli *zaželjen*, kot vsak dan lahko beremo ali slišimo!); *ravna-ti* = *naravn*; *igra-ti* = *igran*; *kupova-ti* = *kupovan*. Glagolnike torej tvorimo iz trpnopreteklega deležnika z obrazilom *-je*, tako imamo:

pletenje, *zatr-tje*, *razdr-tje* (in ne: *razdretje*, *porokel*), *podrtje*, *poželenje* (ne: *poželjenje*!), *hrepenenje*, *koprnenje*, *žvrgolenje*, *hotenje*; *ravnanje*, *igranje*, *kupovanje*; *hvaljenje*, *mišljenje*, *nagnjenje* (in ne: *nagnenje*, kot sem bral v neki knjigi poslednjega časa!), *oznanjenje*; *varjenje*, *mrcvarjenje*, *kropljenje*, *nošenje*, *gaženje*, *sojenje*, *grojenje*, *osramočenje* itd.

R. Petaros

DOM MANGART

ZABNICE — KANALSKA DOLINA
tel. 0428/63173

Primerno izhodišče za izlete v tri dežele in pet dolin.

SLOVENSKI BOŽIČNI POZDRAV DUNAJU

■ nadaljevanje s 6. strani

vesnosti osebno udeležil. Prišel je tudi slovenski minister za zveze z izseljenci dr. Dular ter še nekateri pomembni gostje z Dunaja in iz Ljubljane. Slovenski božični pozdrav Dunaju v cerkvi zaobljube božjemu Odrešeniku in na grobu pogumnega branitelja Dunaja pred Turki iz leta 1529 grofa Niklusa Salma je novič potrdil pristnost povezovalnih stikov med Slovenci in Avstrijci skozi stoletja, ki morajo po uspelem slovenskem plebiscitu stopiti v novo razvojno fazo.

Lev Detela

ral prič. Znova se je ozrl v dolino. Oči se mu kar niso mogle odtrgati od vasi.

»Poglej, Ivanc,« je začel nekam ponosno, »poglej moj in tvoj grič. Vsa ta zemlja, kakor da je eno. Med hudourniki in gozdovi vse najino...«

Tinetu je pogled ušel v dolino, splezal na nasprotno reber, na verigo gorá. Sonce je bilo že obsvetilo peči. Jutranji mrč se je bil raztopil. Meglice so se odgrinjale druga za drugo ko zastori. Sončna luč je prodirala v soteske, delila zemljo v pasove. Ozračje je bilo jasno.

»Če bi bila vsa ta zemlja samo tvoja, ali samo moja, bi lahko izhajala ... Ne?«

Ivanc je bil zatopljen v drugačne misli. Pomen besed mu je uhajal, zamrmral je le nekaj nerazločnega.

Tinetove oči so obstale na rdečkastem strnišču Slivarjeve brade. Fant ni razumel, zakaj se mora nenadoma tako srčiti na tega moža. Da bi prepodil temne občutke, ki so zopet silili vanj, je zavriskal. S hriba mu je odgovoril drugi vrisk. Pavle? Z dolgimi koraki je spel navzgor, da ga Lizabeta ni mogla več dohajati.

6.

Fantje so polegali v rupi pod košato smreko. Starejša dekleta so sedela ob zagrabku in polglasno pela. Mlajša so zobala maline ob velikem grmu. Med njimi je bila Zalka. Vsa razigrana je brundala nekaj predse, Tineta ni pogledala. Oči so ji kdaj pa kdaj švignile k Pavletu, ki je le-

žal s klobukom na očeh. Bil je še neprepan od noči.

Zadnja sta se prizibala Slivar in Ivanc. V cerkvi z nasprotne rebri je pozvanjalo k povzdigovanju. Dekleta so utihnili. Nekateri so šepetaje izmolili očenaš. Sonce je posijalo na pošev preko pobočja. Rosa se je sušila. Ves breg je bil, kakor da mu goré v nadržju nevidni ogenjčki in se kadijo.

»Z Ivancem bova postavila kopišča,« je menil Slivar. »Pretrde so najine noge, da bi se lovila za drugimi.«

Fantje in dekleta so planili na zagrabek, da ga obrnejo do vrha.

»Pa dajta, le dajta,« je gledal Mlakar, si potegnil hlače do pasu in se oziral po fantih. Z očmi je ujel Tineta, ki ni vedel, kako bi se vrnil k Zalki. »Tine, naklesti jima nekaj vejá.«

Fant je nategnil mrdo, požrl kletev, vrgel grablje v grm in pobral kanjec. S trdimi koraki je odšel po bregu do gozdiča, ki je stal ob robu senožeti. V njem je raslo kakih trideset dreves. Lepe, dorasle bukve.

V hladu in senci je sédel na mah, razbil s hrptom kanjca kamen, ki je ležal pred njim. To ga je pomirilo. Splezal je na košato bukev, klestil tako srđito, da so mu pršele iveri v obraz. Veje so drsele na tla in hrstele.

Slivar je prinesel kopišča, ki so čez zimo in pomlad ležala pod pristrešjem svišli. Priostril jih je s sekuro. Ivanc je širil luknje, ki jih je bila zasula zima. Nato sta

zabijala količe za plotič. Delala sta zlošno, ni se jima mudilo. Do poldneva bosta že naredila, ni jima treba, da bi si lomila kosti.

Slivar se je ozrl po Tinetu, ki je privlekel vejá in jih z jezo spustil na tla. Nato mu je objel pogled vse obzorje, kakor da se ogleduje za vremenom. Na nebu je viselo le nekaj oblačkov, bili so nepremični ko otočici. Ozračje, ki je bilo še pred uro tako čisto, se je narahlo zastrlo. Kazalo je na vročino. Četudi je bilo še zgodaj in sonce še ni sijalo s polno močjo, so bila telesa že vsa znojna.

»Seno, kot si ga le duša poželi. Bolj ko je človek bogat, bolj mu gre vse po sreči. Čudno je vse na svetu razdeljeno.«

Ivanc je z uhom sekire zabijal količe in v razmišljanju pačil usta.

»Pa vendar toži, da težko izhaja,« se je oglasil.

»No, da! Vse s tujimi ljudmi. Vse mora plačati. Ko mu otroci dorasejo, se mu bo drugače smejalo.«

»Danes ni več tako, kot je bilo. Tudi za kmeta ne. Še dekli je odpovedal. Vzel je tisto grbasto čečarno, ki mu gara skoraj zastonj.«

»To je uganil tudi nekoliko iz skoposti,« se je Slivar ozrl, če ga kdo ne sliši.

»Danes izhaja najlaže, kdor ima prav toliko zemlje, da jo lahko obdela s svojimi močmi.«

(Dalje)